

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume 11 Issue 4, August 2019

DOI Number: 10.9737/hist.2019.763

Araştırma Makalesi

Makalenin Geliş Tarihi: 24.04.2019 Kabul Tarihi: 04.07.2019

Atıf Künyesi: Murad Khashimov – Segah Tekin, “Rus İmparatorluğu ve SSCB’den Arjantin’e Göç ve Nüfus Politikaları (1850-1940)”, *History Studies*, 11/4, Ağustos 2019, s. 1265-1283.

RUS İMPARATORLUĞU ve SSCB’DEN ARJANTİN’E GÖÇ ve NÜFUS POLİTİKALARI (1850-1940)

*Emigration from the Russian Empire and the U.S.S.R. to Argentina and Population
Policies (1850-1940)*

Murad KHASHİMOV – Dr. Segah TEKİN

ORCID No: 0000-0003-1692-4518 / 0000-0001-7781-633X

Necmettin Erbakan Üniversitesi- Konya

Volume 11
Issue 4
August
2019

Öz: 19. yüzyılın ortalarından günümüze dek Rusya’dan Latin Amerika’ya beş göç dalgası yaşanmıştır. Bu çalışma, 1850-1940 döneminde yaşanan ilk iki göç dalgasını ele almaktadır. İlk dalga, 1850’lerde başlamış ve 1917 Rus Devrimi ile sona ermiştir. İkinci dalga ise devrimle başlamış ve SSCB’nin II. Dünya Savaşı’na girişine dek sürmüştür. Bu çalışma, bölgenin en fazla Rus göçmen alan ülkesi olan Arjantin örneği üzerinden Rusya’dan Latin Amerika’ya göçün neden başladığı, nasıl gerçekleştiği ve niçin devam ettiği sorularına cevap aramaktadır. Hem Rusya’nın hem de Arjantin’in göçmen ve nüfus politikaları bağlamında konuyu değerlendiren çalışma, her bir dalga için göç nedenleri, amaçları, göçmen kompozisyonu ve göçün hukuki çerçevesinde farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Büyük ölçüde tarım işçilerinin emek göçüne dayanan ilk dalga, o dönemde imparatorluk tebaası olarak Rus addedilen fakat farklı etnik ve dini kökenlerden gelen kalabalık bir grubun göçü idi. İkinci dalga ise daha az sayıda fakat büyük ölçüde etnik Rus kökenli ve yüksek eğitim düzeyine sahip, anavatanlarından çoğunlukla siyasal nedenlerle ayrılmış göçmenlerden ve sığınmacılardan oluşuyordu. Dolayısıyla ilk göç dalgası Arjantin’de Rusya kökenli Alman, Ukraynalı ve Yahudi diasporalarının oluşumunu sağlamıştır. İkinci dalgada giden daha az sayıdaki Rus göçmenler ile kimlik bilincine sahip bir Rus diasporası ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rus İmparatorluğu, SSCB, Latin Amerika, Arjantin, Göç

Abstract: Five waves of emigration from Russia to Latin America have taken place since the mid-19th century. This study focuses on the first two waves of emigration that took place during the 1850-1940 period. The first wave has started in 1850s and lasted until the 1917 Russian Revolution of 1917. The second wave has started with the Revolution and lasted until the entrance of the U.S.S.R. to the World War II. This paper, by analyzing the case of Argentina -the main receiver of Russian migrants in the region- aims to answer the questions of why and how emigration from Russia to Latin America started and why it continued. By evaluating the topic within the context of population policies of both Russia and Argentina, the study reveals that there are differences in the causes and aims of migration, in the composition of migrants and in the legal framework, for each wave. The first wave which mainly based on labour migration of agrarian workers, was the emigration of a crowded group who were regarded Russian as the citizens of the Russian Empire,

despite coming from various ethnic and religious origins. On the other hand, the second wave was mainly comprised of emigrants and asylum seekers who were ethnically Russian, who had high education levels and who have left their homeland mainly for political reasons. Thus, the first migration wave has resulted in the formation of German, Ukrainian and Jewish diasporas in Argentina with roots in Russia. Due to the little number of Russian migrants, a Russian diaspora with identity consciousness has emerged due to the second wave of migration.

Keywords: Russian Empire, U.S.S.R., Latin America, Argentina, Emigration

Giriş

Rusya, Rusların Altın Ordu Devleti'ni yenip, dünya siyasi arenasında söz sahibi olmaya başladığı 16. yüzyıldan itibaren yayılcılık politikası uygulamıştır. Bu politika doğrultusunda, ülkenin nüfusu da iki savaş arası dönemde 1930'larda yaşanan kıtlık ve II. Dünya Savaşı yılları dışında Rusya nüfusu hep artma eğiliminde olmuştur.¹ Rusya, aynı zamanda dış ülkelere de göç vermiştir. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren Rusya halkının bir kısmı Avustralya'dan Amerika kıtalarına dek dünyanın çeşitli yerlerine göç etmişlerdir. Göçün ortaya çıkışında ekonomik, siyasi ve toplumsal nedenlerin yanı sıra yaşadıkları dönemde gerçekleşen eski dünyadan yeni dünyaya göç eğilimi etkili olmuştur.

19. yüzyılın ikinci yarısından I. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılına dek, sömürgecilik ve sanayileşme faaliyetleri, oluşturdukları küreselleşme dalgası ile dünya çapında kitlesel göçlere yol açmıştır. Göçler savaşla beraber yavaşlarsa da devam etmiş, özellikle 1920'lerde yeniden yükselişe geçmiştir. II. Dünya Savaşı'na dek başta emek göçü olmak üzere ekonomik ve siyasal nedenlere dayalı ikinci bir göç dalgası yaşanmıştır. Atlantik üzerindeki insan hareketliliği, her iki göç dalgasının da temel direğini teşkil etmiştir. Atlantik üzerinden göçlerde en fazla payı %65 ile ABD almış, onu komşusu Kanada ve Latin Amerika ülkelerinden Brezilya ve Arjantin ile Küba izlemiştir.² Latin Amerika'da Brezilya ve Arjantin'in diğer ülkelerden daha çok tercih edilmelerinin sebepleri; Atlantik kıyılarında yer aldıkları için eski dünyada daha fazla bilinir olmalarının yanı sıra topraklarının genişliği ve tarımla uğraşmak için gelen göçmenlerin bu ülkelerde çiftçilikle uğraşabileceklerini ve kendilerine ait arazi sahibi olabileceklerini düşünmeleriydi.³ Küba da emek yoğun şeker kamışı üretimi sektörü için sürekli iş gücü akışına ihtiyaç duyduğundan, cazip bir göç ülkesi idi.

Rusya coğrafyası, dünya genelinde yaşanan göç eğilimi ile uyumlu olarak 19. yüzyılın ortalarından itibaren başta çeşitli Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere; Asya ülkelerine, Kanada'ya, Latin Amerika ülkelerine ve Avustralya'ya göç vermiştir. Bu bağlamda çalışma, Rusya İmparatorluğu ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dönemlerinde Rusya'dan Latin Amerika'ya gerçekleşen ilk iki göç dalgasını ve bu çerçevede Latin Amerika'da Rusya kökenli fakat farklı etnik gruplara mensup diasporaların ortaya çıkışını incelemektedir. Akademik literatürde genel itibarıyla Rusya'dan Latin Amerika ülkelerine göçün başlangıcı olarak 1850'li yıllarda yaşanan Volga Almanlarının göçü verilmektedir. Bu bağlamda çalışma, ilk göç hareketinin başladığı 1850'lerden, Rus İmparatorluğu'nun 1917 Bolşevik Devrimi neticesinde yıkıldığı dönem arasındaki birinci dalgayı ve 1917 ile Rusya'nın II. Dünya Savaşı'na dahil olduğu yıllar arasındaki SSCB döneminde yaşanan göç hareketini yani ikinci dalgayı ele almaktadır.⁴ II. Dünya Savaşı'nı

¹ Mehmet Arslan, "Rusya'da Demografik Sorunlar: Bu Sorunların Rusya'nın Eski SSCB Ülkeleri Üzerindeki Nüfuzuna Etkileri ve Çin Tehlikesi", *Avrasya Etüdüleri*, C.38, S.2, 2010, s. 63.

² Adam McKeown, "Global Migration, 1846-1940", *Journal of World History*, V.15, N.2, June 2004, s. 155-157.

³ Olga Ulianova-Carmen Norambuena, *Rusos en Chile*, Ariadna Ediciones, Santiago 2009, s. 12.

⁴ SSCB, Eylül 1939'da resmen II. Dünya Savaşı'na girmiştir. İkinci dalga göç dönemi kabaca 1917-1940 olarak alınmış ve savaş nedeniyle yaşanan göçler çalışmaya dahil edilmemiştir.

müteakip, Soğuk Savaş dönemindeki ve Soğuk Savaş'ın sona ermesini müteakip yıllarda yaşanan üçüncü, dördüncü ve beşinci göç dalgaları ise her birinin ortaya çıktıkları dönemin gerek Rusya ve SSCB gerekse de Latin Amerika açısından özgün koşulları nedeniyle bu çalışmanın kapsamı içine alınmamıştır. Çalışma ilk olarak Rusya İmparatorluğu ve SSCB dönemlerinde yaşanan nüfus hareketliliklerini; dış göçler, göç nedenleri ve hedef ülkeler bağlamında ele almıştır. Ardından, Latin Amerika'ya yönelik birinci ve ikinci dalga göçlerin nedenlerine ve ortaya çıkışlarına değinilmiştir. Son bölümde ise Rusya coğrafyasından Latin Amerika'ya en fazla göçmenin gittiği ülke olan Arjantin'e yönelik göçler, Arjantin'in göçmen kabul politikaları ve gelen göçmenlerin özellikleri çerçevesinde incelenmiştir.

1. Rusya'da Nüfus ve Dış Göç

Rusya topraklarından dış ülkelere göçlerle ilgili bilgiler, 18. yüzyıldan itibaren Rusya'da yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Rusya bu çalışmalarla öncelikle nüfusu kayıt altına almak istemiş, ilerleyen yıllarda nüfusun artma ve azalma nedenleri ve göç eğilimleri hakkında araştırmalar yapılmıştır. Rusya'da nüfusun kayıt altına alınmasına yönelik ilk çalışmalar, 1718'de vergilendirilebilir kişilerin hane halkı sayımlarını gerçekleştirmek için, Çar I. Petro tarafından uygulanmaya başlanan *reviziya* anketleridir. 1858'e dek sürdürülen bu anket uygulamasından, doğruluğu konusunda duyulan kuşku nedeniyle vazgeçilmiştir. 1866'dan itibaren *İçişleri Bakanlığı Merkez İstatistik Komitesi*'nin yaptığı katkılarla, başlangıçta aralıklı sonra daimî olarak nüfus istatistikleri daha doğru bir şekilde derlenmeye ve yayınlanmaya başlanmıştır.⁵ Rusya'da modern anlamda ilk Genel Nüfus Sayımı ise 1897 yılında gerçekleşmiştir.⁶ 1860'lardan itibaren tutulan kayıtlar ve 1897'den itibaren gerçekleştirilen düzenli nüfus sayımları, Rusya nüfusunun arada kısa süreli dalgalanmalar yaşansa da 19. yüzyılın ortalarından II. Dünya Savaşı'nın sonuna dek düzenli olarak artmış olduğunu ortaya koymaktadır.⁷ Bu süreçte yalnızca doğum oranlarının artması değil, Rusya'nın savaşımlardan elde ettiği topraklar üzerinde yaşayan halkları kendi nüfusuna katması ile de nüfus artmıştır. Nüfusun azalma sebepleri ise savaşlarda yaşanan can kayıpları, ağır hastalıklar ve göçler olmuştur.⁸

Ülke dışına göçler bağlamında, iki husus dikkat çekmektedir. İlki, 1950'ye dek ülke nüfusunun sürekli artmasından da görüleceği üzere dış göçlerin Rusya'nın nüfusu üzerinde azaltıcı etkisinin olmadığıdır. Ayrıca Rusya, dış göçler de dahil olmak üzere çeşitli sebeplerden kaybettiği nüfusu, yerine gerek kendine yakın olan ülke halklarını davet ederek gerekse Batı Avrupa'dan göçmen alarak telafi etmeye çalışmıştır. Örneğin Rusya, güney sınır bölgelerini korumak için Sırları, Moldovalıları ve Macarları kendi topraklarına davet ederek yerleştirmiştir.⁹ 1763 gibi erken bir tarihteyse muhtemelen dünya tarihindeki ilk göç yönetim kurulu olan özerk bir Devlet Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Batı Avrupalılar, Rusya kırsalındaki bazı bölgelere yerleşmeye teşvik edilmiş, ayrıca aralarında bilim adamları, profesörler, askerler, mühendisler, mimarlar ve iş adamlarının bulunduğu binlerce meslek

⁵ Kazuhiro Kumo-Takako Morinaga-Yoshisada Shida, "Long-Term Population Statistics for Russia 1867-2002", Russian Research Center, The Institute of Economic Research, Hitotsubashi University, *RRC Working Paper Series*, N.2, Tokyo 2007, s. 11-16.

⁶ Adolf Rashin *Naseleniye Rossii Za 100 Let: 1897-1997*. Stitcheskiy Sbornik, İzdatelstvo Gossudarstvennogo Komiteta Rossiyskoy Federatsii Po Statistike (Goskomstat Rossii), Moskva 1998, s.10; Frank Lorimer, *The Population of the Soviet Union: History and Prospects*, Series of League of Nations Publications, Geneva 1946, s. 11.

⁷ Adolf Rashin, *Naseleniye Rossii Za 100 Let: 1811-1913, Stitcheskiye Ocherki*, Gossudarstvennie Statisticheskoe İzdatelstvo, Moskva 1956, s. 32; Kumo-Morinaga-Shida, *a.g.m.*, s. 33.

⁸ Sergey Ershov, *Velikaya Rus. Narodonaselenie İ Voini V 1-20 VV.*, İzdatelstvo AOZT "Feniks-Plus", Sankt-Petersburg 1997, s. 79-81.

⁹ "Migratsii v Rossiyskoy İmperii", <https://zaweru.ru/1891-migraciya-v-rossiyskoy-imperii.html> (E.T. 10.01.2019).

sahibi göçmen, Rus şehirlerine yerleşmeye davet edilmiştir. Bu yüksek nitelikli göçmenlere vergi indirimi, vicdan özgürlüğü ve askerlikten muaf olma gibi ayrıcalıklar tanınıyordu. Böylelikle Rus topraklarında henüz 18. yüzyılda nitelikli emek göçüne dayalı Alman ve Hollanda diasporaları oluşmuştur. Örneğin 18. yüzyılın ortalarında, St Petersburg Bilimler Akademisi'nin 107 üyesi arasında yalnızca 34'ü Rus idi.¹⁰

Nüfusun azalmasına neden olmasa da bir ülkenin göç vermesi, göç eden kişilerin sosyo-ekonomik statüleri ve eğitim düzeylerine bağlı olarak ülke nüfusunun gelişimini etkilemektedir.¹¹ Rusya'dan ülke dışına göç, nicelik olarak Rusya'nın demografik yapısı üzerinde kalıcı etki bırakmamıştır. Bununla beraber, gerek göç eden insanların eğitim durumu ve iş gücüne katkısı gerekse yurtdışında oluşturdukları diasporanın Rus dış politikası üzerindeki etkileri bakımından çeşitli yönleri ile anavatanı etkilemiştir. 1860'lardan itibaren tutulan istatistikler, 1860-1915 yılları arasında Rusya'dan göç eden insan sayısının hızlı ve düzenli biçimde arttığını göstermektedir. 1860-1890 yılları arasında yıllık ortalama 37.619 kişi ülkeden göç ederken, 1890-1915 yılları arasında ise yıllık 133.904 kişi ülkeden göç etmişti.¹² İstatistiklere göre 1800'lerin sonlarında, dış göçün birinci hedefi yılda ortalama 444.000 kişi ile ABD iken yine Amerika kıtasındaki ülkelerden Kanada (23.000), Arjantin (10.000) ve Brezilya (9.000) da cazip göç destinasyonları arasında yer almaktaydılar.¹³ Avrupa ve Asya ülkelerinin yanı sıra Avustralya ve Afrika'nın da yer aldığı göç seçenekleri içinde Brezilya ve Arjantin'in hedef ülke olarak yer almaları, Latin Amerika'yı Rusya coğrafyasında yaşayanların kendilerine yeni bir hayat kurmak için ciddi biçimde değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.¹⁴ Özellikle daha önce bölgeye gitmiş insanlardan, göçmen taşımak için sürekli rekabet halinde olan seyahat şirketlerinden ve diğer çeşitli kaynaklardan duydukları, Latin Amerika için anlatılan abartılı hikayeler, bölgeyi insanların gözünde cazip kılıyordu.¹⁵ Nitekim bazı araştırmacılar, taşıyacak göçmen bulmak için seyahat şirketlerinin kıyasıya rekabet içinde olmalarını, bu yıllardaki göçü ortaya çıkaran yapay bir etken olarak ele almışlardır.¹⁶ Bu değerlendirme abartılı olmakla beraber, Latin Amerika ülkelerinin çeşitli ekonomik, toplumsal ve siyasi gerekçelerle ülkelerine yalnızca nitelikli emek göçünü değil toprağı işleyecek insanların da göçünü de teşvik etmeleri önemli bir cazibe unsuruydu. Bu politika, ülkeye yeni göçmenler taşıyan şirketlere de kâr sağlıyordu. Diğer taraftan Arjantin ve Brezilya, özellikle 19. yüzyıl boyunca beyaz ırkın göçünü teşvik ederek nüfuslarını *beyazlaştırmak* istemişlerdir. Bu etkenler genel itibarıyla, Latin Amerika'yı Avrupalı göçmenler için cazip hale getirmiştir.

2. Birinci Dalga (1850-1917): Rusya imparatorluğu'ndan Latin Amerika'ya Göç

2.1. Göçün Nedenleri:

19. yüzyılın ortalarından I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde, dünya genelinde ülkeler ve kıtalar arasında büyük bir emek göçü hareketliliği yaşanmıştır. Kapitalist ekonomilerin

¹⁰ İrina Ivakhnyuk, "Russian Migration Policy and Its Impact on Human Development", United Nations Development Programme, *Human Development Reports Research Paper*, 2009, s. 4.

¹¹ Vladimir Pulyaskin-Valeriya Zolotareva, "Sticheskiy Analiz Vliyaniya Migratsii Na Fromirobanie Naseleniya Rossii", *Almanah Sovremennoy Nauki İ Obrazovaniya*, C.1, N.68, Tambov 2013, s. 123-124.

¹² "İstorii Emigratsii V Rossii", <http://www.cisdf.org/TRM/Ionzev/book-1.2.1.html> (E.T. 10.01.2019).

¹³ A.g.k.

¹⁴ 1891 – 1900 Yılları Arasında Rusya'dan göç eden insanların gittikleri yerlere göre dağılımına bakıldığında, Güney Afrika Ülkeleri'ne 6.000, Avustralya'ya 300, İngiltere hariç Avrupa ülkelerine 35.000, Asya ülkelerine 30.000 ve diğer deniz aşırı ülkelere de 152.000 kişinin göç ettiği görülmektedir. Bkz.: "İstorii Emigratsii V Rossii", <http://www.cisdf.org/TRM/Ionzev/book-1.2.1.html>, (E.T. 10.01.2019).

¹⁵ Aleksandr Kaufman, *Pereselenie İ Kolonizatsiya*, SPB, 1905. s. 340.

¹⁶ A.K Orlov, "K Voprosu Ob Uporyadochenii Nashey Emigratsii", *Vestnik Finansov, Promishlennosti İ Torgovli: İzdatelstvo Ministerstva Torgovli İ Promishlennosti*, N.8, 1914, s. 331-335.

yaygınlaşmasına bağlı olarak işgücüne talebin artışı¹⁷ ve ekonomik sıkıntıların fakir halkı zor durumda bırakması,¹⁸ küresel emek göçü hareketliliğinin başlıca sebepleri idi. Nitekim Rusya'daki bu ilk göç dalgası, büyük ölçüde sosyo-ekonomik nedenlere dayanmaktaydı ve o yıllarda yalnızca Latin Amerika'ya değil dünyanın çeşitli bölgelerine yönelik bir Rus emek göçü yaşanmıştır. Latin Amerika da 19. yüzyılın ikinci yarısında yalnızca Rusya'dan değil, Avrupa, Asya ve Orta Doğu ülkelerinden emek göçü almıştır.

Rus İmparatorluğu ile Latin Amerika ülkeleri arasındaki ilişkilerin kuruluşu ve Rusya'dan ilk ziyaretler, henüz bu bölgenin İspanya hakimiyeti altında olduğu döneme dayanmaktadır. Örneğin Çarlık tarafından görevlendirilen Rus gemisi Riurik, 1815'te Brezilya'yı ve 1816'da Şili'yi ziyaret etmişti. Yine imparatorluk tebaasından gezginler ve coğrafyacılar bu yıllarda Latin Amerika seyahatlerine çıkmışlardır. Brezilya hariç bölge ülkelerinin İspanya ile bağımsızlık savaşı verdikleri döneme denk gelen bu ziyaretler, Ruslar üzerinde önemli etki yapmıştır. Bazı gezginler dönüşlerinde 1825'te çıkan Aralıkçılar İsyanına katılmışlardır.¹⁹ Rus İmparatorluğu döneminde Rusya topraklarından Latin Amerika'ya yerleşmek amaçlı ilk göç hareketleri ise 1850'lerde başlamış ve Bolşevik Devrimi'nin yaşandığı 1917 yılına dek devam etmiştir. Bu dönemde Rusya'dan yaşanan göçler genel olarak dört kategoride ortaya çıkmıştır; ekonomik nedenlerle göç, Ortodoks gruplar arasından dini nedenlerle göç, siyasi nedenlerle göç ve Yahudi göçü. Siyasi nedenlerle göç edenlerin ilk tercihi Avrupa olmakla beraber diğer gruplar için deniz aşırı ülkeler de öncelikle tercih edilebiliyordu.²⁰ Göç edenler adına bu nedenlerden yalnızca biri etkili olabildiği gibi birden fazla nedenin etkili olduğu durumlar da söz konusudur.

Dış göçe yol açan ekonomik nedenler; topraksız köylülük, sanayide zayıf gelişme, işsizlik ve çalışan kesim için ücretlerin düşüklüğü idi.²¹ Bununla beraber, bu ekonomik etkenler dönemin siyasi koşullarından bağımsız değildi. Nihai olarak topraksız köylüler, düşük ücretli çalışanlar ve işsizler için ekonomik ve siyasi koşulların birlikte dayattıkları ağır yaşam şartları, göçün başlıca nedenini oluşturuyordu. Günlük çalışma sürelerinin uzunluğu ve işverenlerin para cezalarıyla işçilerin zaten düşük olan ücretlerini daha da düşürme eğilimleri işçileri zor durumda bırakıyordu. İşverenler işçi haklarını keyfi olarak çiğneyebiliyordu. Fakat işçiler adına bir yasal koruma mekanizması ya da iş kazaları ve hastalık durumlarını ve emeklilik haklarını düzenleyen yasalar bulunmuyordu. Sadece 1880'li yıllarda çocukların, kadınların ve gençlerin gece çalışmasının yasaklanması gibi bazı düzenlemeler dönemin yaşam koşullarını yumuşatmıştı. Matbaa işçileri, demir-çelik işçileri ve tersane personeli bir şekilde hayatlarını devam ettiriyorlardı, fakat işçi kesiminin geriye kalan çoğunluğunun durumu 1905 Devrimi öncesi oldukça perişandı.²²

1850-1917 döneminde yaşanan siyasi gelişmeler ise gerek ekonomik sonuçları gerekse bireylerin yaşamları üzerindeki etkileriyle dış göçe neden olmuştur. Bu gelişmelerin başında, başında 1861'de serfliğin kaldırılması ve 1905-1907 yılları arasında gerçekleşen Rus Devrimi gelmektedir.²³ Çar II. Aleksandr, 19 Şubat 1861'de ilan ettiği ferman ile serfliği kaldırmıştır. II.

¹⁷ Gülay Toksöz, *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006, s. 3.

¹⁸ Abdullah Bay, "Rusya'ya Osmanlı İşçi Göçü (1830-1921)", *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, S.41, Bahar 2017, s. 26.

¹⁹ Ulianova-Norambuena, *a.g.e.*, s. 60-61.

²⁰ Pavel Polyan, "Emigratsiya: Kto İ Kogda V XX Veke Pokidal Rossiyu", <http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0251/analit01.php> (E.T. 10.01.2019).

²¹ Emiliya Putyatova, "Prichini V Osobennosti Trudovoy Emigratsii İz Rossii V Nachale 20 Veka", *Evrasiyskiy Souz Uchemnıh (ESU)*, C.6, N.27, 2016, s. 81.

²² Oskar Anweiler, *Rusya'da Sovyetler (1905-1921)*, Çev: Temel Keşoğlu, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul 1958, s. 50.

²³ Nadir Devlet, "Rusya İmparatorluğu'nda Değişimler", *Rusya Tarihi*, Ed. Nadir Devlet-Nesrin Sarıahmetoğlu, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2013, s. 137; Olga Bogorodskaya, *İstoriya Rossii S Drevneyshih Vremen*

Aleksandr'ın halk nezdinde kurtarıcı gibi anılmasına neden olan bu düzenleme ile köylülere evlilik özgürlüğü, sözleşmelerini bağımsız olarak yapma ve dava açma hakkıyla kendi adına gayrimenkul edinme gibi medeni haklar tanındı.²⁴ Fakat 1861 fermanının sağladığı yasal kolaylıklara rağmen toprak edinme konusundaki yasal koşullar özgürlüğüne kavuşan serfleri zor durumda bırakmaktaydı. Çünkü kanun, köylünün toprak sahibi olmak için eski toprak sahiplerine ya para ya da iş gücü olarak ödeme yapmasını şart koşuyordu. Şöyle ki o dönemde Rus aristokratları, işlenebilecek toprağın otlaklar ve ağaçlık alanlar da dâhil yaklaşık üçte ikisine sahiptiler. Geri kalan üçte birlik kesim ise daha önce serf olarak hizmet etmiş köylülere dağıtılmak istenmişti. Kanunun gözünde temelde her iki toprak da aristokratlara aitti. Köylüler ise paylarına düşen kısmın yasal sahibi olabilmek için ödeme yapmak zorunda idiler. Hükümet, köylüler için aristokratların topraklarının karşılığının %80'ini ödemişti. Geri kalan %20'nin bedelini ise köylü, 49 yıla bölünmüş taksitler halinde nakit olarak ya da emek olarak doğrudan toprak sahibine ödemek zorundaydı. Bu kanun, köylülerin omuzlarına normal vergilerin yanında bir de toprak bedeli taksitlerini yüklemiştir.²⁵ Böylelikle 1861 sonrasında köylüler hukuken serbest olsalar da ekonomik durum açısından fazla bir değişiklik yaşamadılar. Üstelik kendilerine ayrılan arazi miktarı çok azdı ve arazilerin büyük kısmı, çiftlik sahiplerinin elinde kalmaktaydı.²⁶ Toprakların azlığı ve toprak bedelini ödemekte zorlanmaları, köylülerin hayatlarının idame ettirmek için mevcut yaşam yerlerini terk ederek yeni imkanlar peşine gitmelerine neden oldu. Bu kesimin göç ettikleri yerler arasında yurtdışındaki ülkeler de bulunmaktaydı.²⁷ Dolayısıyla 1861'de serflikin kaldırılması, ekonomik, hukuki ve toplumsal sonuçları ile Çarlık döneminde Rusya'dan yurtdışına emek göçünü tetikleyen önemli sebeplerinden birisi olmuştur.

1905-1907 yılları arasında gerçekleşen olayları ifade eden Rus Devrimleri dönemi ise yurtdışına göçü teşvik eden ikinci önemli siyasal gelişme olmuştur.²⁸ 1905-1907 dönemi olayları, Bolşevik ve Menşeviklerin anlaşmazlığı üzerine kuruluydu.²⁹ Olayları tetikleyen etkenler ise sanayideki durgunluk, para dolaşımı bozukluğu, tarımda zayıf hasat, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı nedeniyle artan büyük kamu borcu ve 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'ndaki yenilgiden kaynaklanan hoşnutsuzluk gibi çeşitli olumsuz siyasal ve ekonomik gelişmelerdi.³⁰ 1905-1907 Rus Devrimi'nin doğrudan etkisinin yanı sıra devrimi ortaya çıkaran gelişmeler de dolaylı olarak yaşanan göçleri etkilemiştir. Bununla beraber devrim yıllarında ortaya çıkan ve yalnızca siyasî nedenlere dayanan göç genellikle Paris ve Cenevre gibi Avrupa şehirlerine yönelikti.³¹ Latin Amerika açısından baktığımızda siyasî ne göçün 1917 sonrasında yaşanan ikinci dalgada ağırlık kazandığı görülmektedir.

Do 1917, Uçeb.-Metod, Posobie Dlya İnostrannih Studentov, Obuchashihsya V IGEU, FGBOUVPO "İvanovskiy Gosudarstvennyy Energeticheskiy Universitet İmeni V.İ. Lenina", İvanovo 2012, s. 126-127.

²⁴ Rta Novosti, "İstoriya Omeni Krepostnogo Prava V Rossii", <https://ria.ru/20110303/341241796.html>, (E.T. 10.01.2019).

²⁵ Ali Gökdül, "1861 Rus Toprak Reformu ve Etkileri", *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.1, 2017, s. 5.

²⁶ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s. 339.

²⁷ İnozemtsev İgor, *Migratsii Krestyan Voronejskoy Gubernii V 1861-1914*, Dissertatsiya, Voronej 2005.

²⁸ Natalya Pushkareva, "Vozniknovenie İ Formirovanie Rossiyskoy Diasporı Za Rubejom", <http://ricolor.org/history/re/24>, (E.T. 10 Ocak 2019).

²⁹ Edward Hallett Carr, *Sovyet Rusya Tarihi: Bolşevik Devrimi 1927-1923, Cilt 1*, Metis Yayınları, İstanbul 1989, s. 52.

³⁰ Yuriy İyerusalimskiy-Viktoriya Marasanova, *Pervaya Rossiyskaya Revolyutsiya 1905-1907 Godov. Uchebnoe Posobie*, Yargu, Yaroslavl 2006, s. 5.

³¹ Puskareva, a.g.k.

Ekonomik ve siyasî etkenlerin yanı sıra dini ve toplumsal nedenler de insanları göçe teşvik ediyordu. Bu yıllarda, ülke genelinde askere gitme zorunluluğunun olması askere gitmek istemeyenler için göçü zorunlu bir seçenek haline getiriyordu.³² Duhobor, Molokan ve Eski İnananlar (Starobradcılar) gibi Rus Ortodoks Kilisesi ile anlaşmazlık yaşayan bazı Hristiyan gruplar ise inançlarını daha rahat yaşamak için göç etmeyi seçiyorlardı.³³ Duhoborlar ağırlıklı Kanada'ya, Molokanlar ABD'ye göç etmişlerdir.³⁴ Latin Amerika'ya dinî nedenlerle Ortodoks göçü ise ağırlıklı olarak Starobradcılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yahudi göçü ise göç eden grubun homojen yapısı nedeniyle ayrı bir kategori olarak ele alınmakla beraber; nedenleri itibariyle emek göçü ile dini ve siyasi nedenlere dayalı göçlerden farklı değildi ve diğer üç kategorinin özelliklerini de taşımaktaydı.³⁵ Bununla beraber, o dönemde Yahudilerin, Rusya'dan göç edenlerin yaklaşık %40'ını oluşturmaları, başlıca bir kategori olarak ele alınmalarını gerektirmiştir. Bu nedenle birçok yazar Yahudilerin göçünü ayrı bir sınıflandırmaya tabi tutmaktadır.³⁶ 1880'lerden itibaren, pogromlar ve maruz kaldıkları siyasî baskılar nedeniyle çok sayıda Yahudi, Rusya'dan ayrılmıştır. Örneğin Gitelman'a göre, Rusya'dan en fazla göç eden topluluk Yahudilerdir ve 1881-1912 yılları arasında 1.889.000 Yahudi göç etmiştir. Bu kişilerin %84'ü ABD'ye, %8,5'i İngiltere'ye, %2,2'si Kanada'ya ve %2,1'i İsrail'e gitmişlerdir. Latin Amerika'ya giden Yahudiler ise Arjantin'e yerleşmişlerdir.³⁷

Ağırlıklı ekonomik ve kısmen de siyasi ve dini nedenlerle Latin Amerika'ya göç eden bu birinci dalga göçmenlerin kompozisyonuna bakıldığında, aralarında az sayıdaki Rus köylüsünün ve 1905 Devrimi'nden sonra ülkelerinden ayrılan siyasî göçmenlerin dışında; Rus Almanları, Yahudiler, Baltık devletlerinin sakinleri, Ukraynalılar ve Belaruslular'ın bulunduğu görülmektedir.³⁸ Arjantin ise birinci göç dalgasında Rusya'dan en fazla göçmeni alan Latin Amerika ülkesi olmuştur. Rus kaynaklarına göre, 1851-1920 döneminde toplamda 163.000 civarında Rusya kökenli kişi Arjantin'e göç etmiştir. Göçün en yoğun yaşandığı yıllar, yaklaşık 84.500 kişi ile 1901-1910 dönemi olmuştur.³⁹ Arjantin kaynaklarına göre, 20. yüzyılın başlarında, Rusya'dan Latin Amerika'ya göçlerde Arjantin, ilk sıradaki hedef ülke olmuştur. Arjantin kaynaklarındaki veriler, 1906-1913 arasında Arjantin'e Rusya'dan 120.000 kişinin göç ettiğini kaydetmektedir.⁴⁰ Bu rakamlara ilaveten, yasadışı göçler nedeniyle, Rus İmparatorluğu'ndan Arjantin'e göç eden insan sayısının resmi rakamların gösterdiğinden daha fazla olduğu düşünülmektedir.⁴¹

2.2. İkinci Dalga (1917-1940): Bolşevik Devrimi Sonrası SSCB'den Latin Amerika'ya Beyaz Rus Göçü

Birinci dalga göç hareketi, I. Dünya Savaşı yıllarında yavaşlayarak devam etmiştir. 1917 Bolşevik Devrimi ile imparatorluk yıkılmış, Rusya savaştan çekilmiş ve SSCB kurulmuştur. 1917 yılından itibaren başlayan ikinci dalga göçte hem göç nedenleri hem de göçmen tipolojisi

³² Sergey Netchayev, *Russkie V Latinskoy Amerike*, İzdatelstvo "Veche", Moskva 2010, s. 3.

³³ Putyatova, "Prichin V Osobennosti Trudovoy Emigratsii İz Rossii V Nachale 20 Veka", s. 83.

³⁴ A.V. Popov, "Russkoe Zarubejye İ Arhivi. Dokumenti Rossiyskoy Emigratsii V Arhivah Moskvi: Problemy Vıyavleniya Komplektovaniya, Opisanıya, İspolzovaniya", *M.: İstoriko-Arhivnyy Institut RPGU*, 1998, s. 29-30.

³⁵ Polyan, *a.g.k.*

³⁶ Popov, *a.g.m.*, s. 28.

³⁷ "Emigratsiya İz SSSR", http://j-roots.info/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=61 (E.T. 10.01.2019).

³⁸ Rosbalt, "Russkiye Vlatinskoy Amerike: Skolko İ Potchemu", <http://www.rosbalt.ru/main/2013/10/10/1186236.html> (E.T. 10.01.2019).

³⁹ Ulianova-Norambuena, *a.g.e.*, s. 97.

⁴⁰ Biblioteca Virtual Universal (BVU), *Rusa*, Editorial del Cardo, 2010, <http://www.culturaargentina.org.ar/archivos/COLECTIVIDADES/Rusa.pdf> (E.T. 02.07.2019)

⁴¹ Ulianova-Norambuena, *a.g.e.*, s. 97.

birinci dalgaya kıyasla önemli farklılıklar göstermiştir.⁴² İkinci dalga göç hareketi, devrimi izleyen ilk yılları ve Rusya'nın II. Dünya Savaşı'na girişine kadar geçen zamanı kapsamaktadır ve büyük ölçüde siyasî nedenlere dayanmaktadır. Bu dönemin ilk göç hareketi, Bolşeviklerin iktidarını kabul etmeyen ve 25 Ekim 1917'den sonra Sovyet Rusya'dan ayrılan Beyaz Rusların göçü olmuştur.⁴³ Bu grup, Bolşevikler'e muhalefet eden ve eski rejimi tesis etmek için savaşan Beyaz Ordu'nun mensuplarından ve onlarla birlikte ülkeyi terk edenlerden oluşmaktadır. Çoğunluğu çarlık rejimi dönemi askerleri, bürokratları, memurları, aristokratları ve benzeri gibi Rus toplumunun üst sınıflarından gelen bu göçmenler, mülteci statüsünde ülkelerinden ayrılmışlardır.⁴⁴ Bu grubun bir diğer özelliği ise mültecilerin bir kısmının ilk hedef ülkede uzun süre kalmamaları ve nihai olarak üçüncü ülkelere yerleşmeleri idi.⁴⁵ 1917 Devrimi ve ardından yaşanan iç çatışmalar, hızlı ve yoğun bir göç hareketine neden olmuştur. Yalnızca 1918'den 1924'e kadar geçen sürede Rusya'dan göç eden insan sayısının en az 5 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir.⁴⁶ Bu dönemde göç edenler ağırlıklı olarak başta Polonya olmak üzere Avrupa ülkelerine gitmişlerdir.⁴⁷ Bununla beraber Latin Amerika ülkeleri de özellikle de nihai yerleşim ülkeleri olarak, bu göçten nasibini almıştır.

2.3 Rusya'nın Göçe Bakışı

Çalışmanın konusunu oluşturan birinci ve ikinci dalga göçler bağlamında, Rusya'nın göçe bakışı her dönem için farklı şekillenmiştir. Birinci dalga göçün başladığı 19. yüzyılda ve hatta 20. yüzyılın başlarında, Rus mevzuatında ülke dışına göçü düzenleyen bir yasa yoktu. Üstelik nüfusunu ülkeye göçmen davet ederek arttırmak isteyen imparatorluk yönetimi, göçü teşvik etmediği gibi yasaklıyordu. Ancak köylülerin ve şehir nüfusunun en fakir tabakalarının durumu o kadar zordu ki, yapılan göçleri kısıtlama ve mücadele etme girişimleri başarısız oldu. Bir gerçeklik olarak dış göçün ortaya çıkışı, hükümetin de pasaport iş ve işlemleri hususunda yeni düzenlemeler yapmasına neden oldu.⁴⁸ O dönemde yurtdışına çıkış amacıyla pasaport almak için standart bir prosedür söz konusu idi. Fakat herkesin bu işlemin maliyetini karşılayacak maddi gücü yoktu ve her imparatorluk vatandaşı için yurtdışına seyahat hürriyeti söz konusu değildi. İmparatorluk döneminde dışişleri bakanlığı; diplomatlara, zengin iş adamlarına ve herhangi bir iş için yurtdışına seyahat eden önemli kişilere pasaport veriyordu. Valilikler tarafından çoğunlukla soylularla, eğitilmiş kesimlerden gelen ve tedavi, gezi ve eğitim gibi kişisel nedenlerle geçici bir süre için yurtdışına çıkmak isteyenlere pasaport veriliyordu. Kendi emekleriyle yaşayan ve para kazanmak veya çalışmak için yurtdışına seyahat etmek zorunda kalan diğer tüm sınıflar için, gümrük pasaportları adı altında yurtdışı pasaportları düzenleniyordu. Fakat bu durumda da bazı sınırlamalar vardı. Gümrük pasaportları yalnızca Rusya'nın batısındaki sınır illerinin sakinlerine, ticaret filusunun tüccarlarına ve ticaret ve balıkçılıkla uğraşan, Murmansk sahili boyunca düzenli olarak Norveç'e seferler yapan Arkhangelsk ilinin sakinlerine verilmekteydi. Geriye kalan Rus hinterland nüfusunun ise yurtdışına çıkış için pasaport alma izni yoktu. Bu nedenle Rusya coğrafyasından gerek Latin

⁴² Polyak, a.g.k.

⁴³ Vladislav Goldin, *Russkoe Voenoe Zarubejye V XX Veke*, İzdatelstvo "Solti", Arhangel'sk 2007, s. 22.

⁴⁴ Paul Robinson, *The White Russian Army in Exile 1920-1941*, Clarendon Press of Oxford University Press, London 2002, s. 4.

⁴⁵ Sevinç Üçgül-Erdem Erinç, "Rus Göçmenlerinin İstanbul Yolculuğu (XX. Yüzyıl Başlarında)", *ICANAS 38 Bildiri Kitabı*, Ankara 2012, C.7, s. 3291.

⁴⁶ Rambler, "Chto Sudba İz Pervoy Volni Emigratsii", https://news.rambler.ru/other/37947012/?utm_content=rnews&utm_medium=read_more&utm_source=copylink, (E.T. 10.01.2019).

⁴⁷ "Pervaya Volna Russkoy Emigratsii", <http://www.cisdf.org/TRM/Ionzev/book-1.2.2.html>, (E.T. 10.01.2019).

⁴⁸ Emiliya Putyatova, "K Voprosu O Trudovoy Emigratsii İz Rossii V Nachale 20 Veka", *Nauchno-Teoricheskiy Jurnal "Uchennie Zapiski"*, C.4, N.26, 2007, s.70.

Amerika'ya gerekse dünyanın başka bölgelerine birinci dalga çerçevesinde yaşanan göç esasında pasaport alma hakkına sahip olan Batı eyaletleri nüfusunun, yani etnik Ruslar'dan ziyade Belaruslar, Ukraynalılar ve Yahudilerin göçüydü. İlerleyen yıllardaki göçlerde de Rus göçmenler olarak kabul edilen kitlenin içinde etnik Rus kökenli olanlar azınlıktaydılar.⁴⁹

SSCB döneminde ülkeden ayrılan ikinci dalga göçmenler, büyük ölçüde rejim muhaliflerinden oluşuyorlardı. Bu nedenle SSCB yönetimi, siyasî göçün önlenmesi, göçmenlerin yurtdışındaki komünizm karşıtı propaganda faaliyetlerinin durdurulması veya engellenmesi için her türlü çabayı gösteriyordu. Bu amaçla ABD'nin de aralarında bulunduğu bir dizi ülke ile siyasi göçmenlerin karşılıklı olarak iadesi konusunda -Rus göçmenleri buldukları ülkelerde yasadışı statüsünde bırakacak- anlaşmalar imzalamıştı.⁵⁰ 1917 sonrasında Rusya'dan ayrılmak isteyenler çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. Yasadışı yollarla Rusya'dan kaçanların yanı sıra, 1919'da vatandaşlara pasaport alma hakkının tanınması ile bazı kişilere yasal yollardan ülkeden ayrılma imkânı sağlanmıştır. 28 Ekim 1921 tarihli karar çerçevesinde, beş yıldan fazla bir süredir yurtdışında olan belirli kategorilerdeki kişiler, vatandaşlıktan çıkarılmışlardır. Ayrıca 10 Ağustos 1922 tarihli “İdari Çıkarma Hakkında Komisyon Kararı” bağlamında, siyasi muhalefet temsilcilerinin, aydınların ve din adamlarının zorla kovulmasına olanak sağlayan bir uygulama başlatılmıştı. Bu karar dayanılarak bazı kişiler zorla ülkeden çıkarılmışlardır.⁵¹

1917 Devrimi'nin ardından milyonlarca kişinin yasal veya yasadışı yollarla Rusya'dan göç etmesi veya kendilerini vatansız durumunda bulmaları, Rus mülteciler konusunu uluslararası bir sorun haline getirdi. 1920'lerde hayata geçen Nansen pasaportu uygulaması ile Rus mültecilerin yaşadıkları ülkelerde yasal haklara kavuşturulmaları, üçüncü ülkelere yerleştirilmeleri ve isteklerine bağlı olarak Rusya'ya dönmelerinin sağlanması konusunda çalışmalar yapıldı.⁵² Birinci ve ikinci dalga göçlere dair devletin tutumu konusunda bir değerlendirme yapıldığında ise, her iki süreçte de hem Rus İmparatorluğu'nun hem de SSCB'nin ülke dışına göçe sıcak bakmadığı görülmektedir. Özellikle SSCB döneminde, pek çok göçmenin yasa dışı yollarla ülke dışına çıkmıştır. Yasa dışı göçmenlik ve vatansızlık statüleri ise göçmenlerin yerleştikleri ülkelerde çeşitli sorunlar yaşamalarına ve eğitimden çalışma hayatına girişine pek çok alanda yasal haklara sahip olamamalarına yol açmıştır.

3. Rusya'dan Latin Amerika'ya Göç

Günümüzde Rusya kökenli nüfus temel olarak Güney Amerika ülkelerinde ve Arjantin başta olmak üzere Brezilya, Paraguay, Uruguay, Şili ve Venezuela'da yaşamaktadır.⁵³ Bu kişilerin toplam sayısı hakkında çeşitli kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır. Rus kaynaklarında bu sayının tüm Latin Amerika'da 150.000⁵⁴ ya da yalnızca Arjantin'de 300.000 kişi olduğu yönünde farklı veriler mevcuttur.⁵⁵ Bununla beraber Arjantin kaynakları da ülkedeki Rusya kökenli kişi sayısını 100.000 ila 300.000 arasında olarak vermektedir.⁵⁶

⁴⁹ Volf Kitses, “İstoriya Pasporta V Tsarskoy Rossii, <https://wolf-kitses.livejournal.com/141139.html> (E.T. 10.01.2019).

⁵⁰ Polyak, *a.g.k.*

⁵¹ İrina Sabennikova, “Rossiyskaya Emigratsiya 1917–1939 Godov: Struktura, Geografiya, Srovnitelny Analiz”, *Rossiyskaya İstoriya*, 2010, s. 64.

⁵² Zoya Bocharova, “Deyatelnost Ligi Natsiy Po Uregulirovaniu Statusa Bejentsev, Pravovoe Polojenie Rossiyskoy Emigratsii”, *SPB*, 2006, s. 12.

⁵³ Russkiy Mir, *a.g.k.*

⁵⁴ Russkiy Mir, “Starobryadcheskaya Boliviya”, <https://ruskiymir.ru/publications/85018/> (E.T. 10.01.2019).

⁵⁵ Polina Yakovleva, “Rossiya İ Argentinı Na Traektorii Vzaimnogo Sblijeniya”, *İnstitut Latinskoy Ameriki Rossiyskoy Akademii Nauk Rossiyskoy Gumanitarniy Nauchny Fond (RGNF)*, Moskva 2015, s. 5.

⁵⁶ BVU, *a.g.e.*

Rusya'dan Latin Amerika'ya ve Karayipler'e göç 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamış ve ekonomik ve siyasi nedenlerin yanı sıra özel sebeplerle de gerçekleşmiştir.⁵⁷ Birinci dalga göç hareketi; büyük ölçüde Rus İmparatorluğu'nun Avrupa bölgesinden gelen ve yalnızca Ruslar'ı değil Almanları, Ukraynalılar'ı, Baltık kentlerinde yaşayanları ve Belaruslular'ı da içeren emek göçünden ve bir dereceye kadar da Polonya ve Batı Ukrayna'dan gelen siyasi muhaliflerden oluşuyordu.⁵⁸ Avrupa'da çok uluslu imparatorlukların henüz parçalanmadığı I. Dünya Savaşı öncesinde Rusya, Avusturya ve Osmanlı İmparatorluğu gibi ülkelerden Latin Amerika'ya göç edenler, etnik kökenlerine değil tebaası oldukları devletlere göre hatta bazen de bu devletlerin temsil ettiği coğrafyaya göre isimlendiriliyorlardı. Böylelikle örneğin Polonyalılar veya Yahudiler doğrudan Rus olarak kaydediliyorlardı. Benzer şekilde "turcos" ifadesi de yalnızca Osmanlı İmparatorluğu tebaasını değil; Rus veya İtalyan, İspanyol, vb. olmayan göçmenleri tanımlamak için de kullanılıyordu.⁵⁹ 1917 Devrimi'nden sonra ise komünist yönetimden kaçan, Avrupa ya da Asya'da kendilerine yer bulamayan az sayıda etnik Rus, bölgeyi sığınak yeri olarak seçmiştir.⁶⁰ Bununla beraber, tıpkı Rusya'dan göç eden fakat etnik Rus olmayan göçmenler gibi, bu dönemde Polonya gibi başka ülkelerden de Arjantin'e etnik Rus göçü yaşanmıştır.⁶¹

Göç edenlerin sayısının ilk dalgaya göre azlığına rağmen, Latin Amerika'daki anavatanına dair kültürel ve siyasi bilince sahip bir Rus diasporası büyük ölçüde ikinci dalga göç neticesinde ortaya çıkmıştır. Rusya'nın tanınmış ailelerinden gelen asker, iş adamı ve entelektüellerin aralarında bulunduğu ikinci dalga göçmenler, eğitim seviyesi yüksek ve meslek sahibi kişilerden oluşuyordu. Bu göçmenler, Rus kimliklerini korumanın yanı sıra, Latin Amerika'da toplumsal ve kültürel hayata katılmışlar ve çeşitli alanlarda bölge ülkelerinin gelişimine katkı yapmışlardır.⁶² İlk dalga göç neticesinde Latin Amerika'da Rus İmparatorluğu hakimiyetindeki bölgelerden gidenlerin oluşturduğu, emek göçüne dayanan bir Slav diasporası ortaya çıkmıştı. Fakat 20. yüzyılın başlarından itibaren, özellikle de 1917 Devrimi'nin ardından gelen Beyaz Ruslar'ın katılımı ile Latin Amerika'da münhasır bir etnik Rus diasporası ortaya çıkmıştır.⁶³

3.1 Rusya'dan Arjantin'e Göç ve Arjantin'in Tutumu

Rus İmparatorluğu'nun Arjantin ile ilişkileri, henüz İspanya'nın bölgede sömürgeci güç olduğu yıllarda başlamıştı. Bağımsızlığın ardından Arjantin Cumhuriyeti ve Rus İmparatorluğu arasındaki ilk diplomatik ilişkiler ise 22 Ekim 1885'te kurulmuştur.⁶⁴ Rusya'nın Arjantin'deki ilk büyükelçisi, 1885-1900 yılları arasında görev yapan Aleksandr Ionin idi. Daha önce İstanbul'un yanı sıra çeşitli Avrupa ve Latin Amerika başkentlerinde görev yapmış olan Ionin, deneyimli bir diplomattı. Ionin'in kişisel çabası, görevde olduğu dönemde Rus-Arjantin

⁵⁷ Netchayev, *a.g.e.*, s. 3.

⁵⁸ Brian Fonseca-Vladimir Rouvinski, "The Russians of Latin America: Moscow's Bid for Influence Over Russian-Speaking Communities in the Region", *Military Review*, Army University Press, Kansas 2018, s. 82; Rosbalt, *a.g.k.*

⁵⁹ Bernarda Zubrzycki, "Polish Immigrants in Argentina", *Polish American Studies*, V.69, N.1, Spring 2012, s. 84; Brigitte Natanson, "De la inmigración al exilio, cómo se nombra al extranjero: Del «ruso», «tano», «turco», «gallego» al «sudaca» o al «che», del Río de la Plata a España", Ed. Christian Lagarde vd., *La part de l'Étranger*, *HispanismeS*, N.1, Janvier 2013, s. 28.

⁶⁰ Fonseca-Rouvinski, *a.g.m.*, s.82; Росбалт, *a.g.k.*

⁶¹ Ryszard Stemplowski, "Los colonos eslavos del Nordeste Argentino (1897-1938): Problemática, fuentes e investigaciones en Polonia", *Estudios Latinoamericanos*, N.10, 1985, s. 176.

⁶² Marina Moseykina, "Diasporalnaya Diplomatiya V Stranah Latinskoy Ameriki: İstoricheskiy Opt İ Perspektivi", *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujbi Narodov, Mejfunarodnie Otnosheniya*, C.15, N.4, 2015, s. 68.

⁶³ Marina Moseykina, "Fashizm İ Kollabortsanionizm V Russkoy Emigratsii V Latinskoy Amerike (1920-1950)", Ed. Vladimir Jukov, *Russkaya Emigratsiya İ Fashizm*, SPBGASU, Sankt-Petersburg 2011, s.179.

⁶⁴ Ria Novosti, "Mejgossudarstvennie Otnosheniya Rossii İ Argentini", <https://ria.ru/20180122/1512844367.html> (E.T. 10.01.2019).

ilişkilerinin gelişmesinde ve Arjantin’de yaşayan Ortodokslar’ın dinsel kimliklerini korumalarında etkili olmuştur. Çar III. Aleksandr’dan izin alan Ionin’in girişimleriyle 1888’de, Güney Amerika kıtasındaki ilk Ortodoks kilisesi Arjantin’in başkenti Buenos Aires’te açılmıştır.⁶⁵ Kilise Rusya’dan gelen göçmenlerin yanı sıra Yunanlılar, diğer Slav ülkelerinden gelenler, Lübnanlılar ve Suriyeliler gibi farklı Ortodoks Kiliseleri’ne mensup göçmenlere de kapılarını açmıştı. Böylelikle Arjantin’de yaşayan Ortodoksları birleştirici rol oynamıştır.⁶⁶ Fakat iki ülke arasında iyi giden ilişkiler 1917 Ekim Devrimi’nden dolayı bozulmuştur. Diplomatik ilişkiler 1917’de askıya alınmış ve ancak 1946’da yeniden tesis edilmiştir.⁶⁷

Rus göçünün başladığı 19. yüzyılda Arjantin, diğer Latin Amerika ülkeleri gibi göç konusunda esnek bir yasal mevzuata sahipti ve ülkeye göç teşvik ediliyordu. Arjantin özelinde göçmen akışı, ülkenin geniş topraklarının sahiplenilmesi ve yönetilebilmesi için özel önem arz ediyordu. Yönetmek ile iskân etmeyi eş tutan bakış açısına sahip Arjantinli yöneticilere göre ülkenin kalkınması için nüfusun artırılması elzem idi. Öncelikleri ise Avrupa’dan göçmen gelmesi idi. Avrupa’dan geleceklerin, iktisadî ve sosyal açıdan ülkelerini modernleştireceklerine inanıyorlardı.⁶⁸ Fakat Avrupalı göçmenleri tercih etmekle beraber açık göç politikası uygulayan Arjantin yönetimi, Avrupalı olmayan göçmenleri de ülkesine kabul ediyordu.⁶⁹ 1870-1930 döneminde Arjantin’e yerleşen göçmenlerin yaklaşık %70’ini İtalyanlar ve İspanyollar oluştururken onları İngiltere, Fransa, Almanya gibi diğer Avrupa ülkelerinden gelenler izliyordu. Üçüncü sırada Avusturya-Macaristan ve Rusya İmparatorluklarından gelen göçmenler, dördüncü sırada ise Osmanlı İmparatorluğu’ndan ve diğer ülkelerden gelen göçmenler bulunuyordu.⁷⁰ Bu dönemde bir Avrasya ülkesi olan Rus İmparatorluğu’ndan Arjantin’e yapılan göçler, Avrupalı olmayan Yahudilerin yanı sıra Avrupalı olarak kabul edilen Ukraynalılar, Belarussular, Almanlar ve Baltık ülkelerinden gelenleri de içeriyordu.

Arjantin, Amerika kıtalarındaki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında 19. yüzyılın önemli bölümünde oldukça esnek bir göçmen politikası uygulamıştır. Fakat 1870’lerden itibaren aşamalı olarak ülke içindeki ve dünya genelindeki ekonomik ve siyasal gelişmelerin etkisiyle ülkeye göçmen kabulünü kurumsal düzeyde yönetmek istemiştir. Bu nedenle, gelecek göçmen sayısı ile göçmenlerin nitelikleri, çeşitli ölçütlere göre sınırlandırılmıştır.⁷¹ Göç politikaları aracılığı ile ekonomik ve demografik gücünü arttırmak isteyen Arjantin, Ekim 1876’da “Avellaneda Yasası” olarak bilinen “Göçmenlik ve Kolonicilik” kanununu çıkarmıştır. Uzun vadeli bir nüfus politikası öngören ve Devlet Başkanı Nicolás Avellaneda tarafından yürürlüğe konulan bu yasa ile Arjantin, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu kırsal bölgelere Avrupa’dan gelen göçmenleri yerleştirecek ve onlara toprak verecekti.⁷²

Avellaneda Yasası kapsamında, daha sonra Ulusal Göçmenlik Kurulu’na dönüştürülecek olan, İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göçmenlik Genel Müdürlüğü kurulmuştu. Bu kurum genel olarak göçmenlerle ilgili kanunun uygulanması üzerindeki denetim işlevlerini yerine getirmekle görevliydi. Aynı zamanda, Avrupa ülkelerinde çalışan ve iş sözleşmelerini yapma hakkına sahip olan bir “göçmenlik acentesi” de kurulmuştu. Ayrıca İstihdam Bürosu tarafından ülkede

⁶⁵ Netchayev, *a.g.e.*, s. 4.

⁶⁶ BVU, *a.g.e.*

⁶⁷ Ria Novosti, *a.g.k.*

⁶⁸ Juan Bautista Alberdi, *Bases y puntos de partida para la organización política de la República Argentina*, Editorial Plus Ultra, Buenos Aires 1980.

⁶⁹ Hamdi Genç-Murat Bozkurt, “Osmanlıdan Brezilya ve Arjantin’e Emek Göçü ve Göçmenlerin Sosyo-Ekonomik Durumu (1850-1930)”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.28, S.1, 2010, s. 91-92.

⁷⁰ Blanca Sánchez-Alonso, “Making sense of immigration policy: Argentina, 1870-1930”, *The Economic History Review*, V.66, N.2, May 2013, s. 611.

⁷¹ *A.g.m.*, s. 622.

⁷² “Immigration to Argentina”, <http://cvgs.cu-portland.edu/immigration/Argentina.cfm> (E.T. 20.04.2019).

gelmiş olan göçmenlere yönelik iş gücü teklifleri oluşturulmaktaydı. Böylelikle Avellaneda Yasası'nın yapılması ve izleyen adımlar sayesinde Arjantin, 1890-1930 döneminde tarihinin en büyük göç akışını almıştır.⁷³

Göçmenlere sağlanan imkânları yasal dayanağa kavuşturmanın yanı sıra Arjantin yönetimi hem göçmenlerin faaliyetlerini hem de iş gücü akışını denetim altına almak için çeşitli önlemlere başvurmuştur. Örneğin 1902'de çıkarılan "Yabancıların Kalmasına İlişkin Kanun" ile yürütmeye, ülkedeki yabancıları alıkoyma ve kovma yetkileri verilmekteydi. 1910'da çıkarılan "Sosyal Güvenlik Yasası" ise Avrupa'dan gelen ve anarşist ideolojinin taşıyıcısı olduğu düşünülen kişileri denetlemeye yönelikti.⁷⁴ Arjantin Anayasası, ceza gerektiren suçlardan yargılanmış olanlar ve anarşistler ile geldiği ülkede kurumlara, hükümete veya devlet görevlilerine karşı "saldırgan eylemlerin destekçisi" statüsünde olanların Arjantin'e girişlerini yasaklıyordu. Ayrıca ülkede anarşist doktrini teşvik edenler, Arjantin'den kovulmaktaydı. Arjantin polisi, göçmenlerin kabulü ve yerleştirilmesi için çalışan ofisleri kontrol ediyordu. Ancak uygulamada, göçmenlerden birinin bu kategoriye ait olup olmadığını belirlemek zordu. 1905-1907'de Rusya'da yaşanan devrim ise Latin Amerika genelinde tedirginlikle karşılanmıştı. Bu yıllarda Rusya'dan Arjantin'e gelen göçmenlerin arasında yer alan anarşist görüşlere sahip kişiler, zaman zaman Arjantin devletine yönelik tehdit algısının ortaya çıkışına neden olmuşlardı.⁷⁵

Görüldüğü üzere birinci dalga göçün yaşandığı 1917 öncesi dönemde Arjantin'in göçmenler konusundaki yasaları oldukça esnekti. Rus İmparatorluğu göçü teşvik etmemekle beraber iki ülke arasında dostane ilişkilerin mevcut olması, Arjantin'de bir Rus Ortodoks Kilisesi inşasında da görüldüğü üzere Rusya'nın Arjantin'deki Rusya kökenlilerin varlığını kabullendiğini ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olduğunu göstermekteydi. Bu yıllardaki göçün büyük ölçüde emek göçüne dayanması ise kendi çıkarları doğrultusunda mevcut göçlere karşı çıkmayan ve ancak sıkıntılı durumlara yönelik tedbirler alan Arjantin'in Rusya'dan gelen göçmenlere karşı özel olarak tedbir almasını gerektirmiyordu.

1920'lerden itibaren Arjantin'de, göçmen olarak ülkeye gelmek isteyenler için belirli bir yaş aralığında olma, meslek sahibi olma ve engelli olmama gibi koşullar getirilmiş, göçmenlerin seçilerek alınması kararlaştırılmış ve konsolosların Arjantin'e giriş hakkı verme yetkisi kaldırılmıştır. 20. yüzyılda Rusya'dan gelen ikinci dalga göçün öncelikle emek göçü değil siyasî göç haline gelmesi, SSCB ile diplomatik ilişkilerin kesilmesi ve Arjantin'in ülke içi gelişmelere bağlı olarak göçmen politikalarını sertleştirilmesi, Rusya'dan gelen göçmenlerin farklı bir ortam ile karşılaşmalarına neden olmuştur.⁷⁶ 1930'lerden itibaren ise 1929 ekonomik bunalımının dünya genelindeki etkileri nedeniyle Arjantin de göçmenler üzerindeki kontrolünü sıkılaştırmış ve göçmenlerin ülkeye girişlerinden önce işe kabul edilmiş olduklarına dair belgeler ve hayatlarını idame ettirecek mali kaynaklarının bulunduğu teminatlar talep etmeye başlamıştır.⁷⁷ Arjantin, 1917 sonrasında SSCB ile diplomatik ilişkilerini kesmesine rağmen Rusya'dan gelen göçmenlere tamamen kapıları kapatmamıştır. Fakat göçmenlere karşı uygulamaya başladığı katı kurallardan ve özellikle de siyasî göçmenlere karşı duyduğu çekincelerden Rusya'dan gelen ikinci dalga göçmenler etkilenmiştir. Bu yıllarda ülkeye

⁷³ Moseykina, "Fashizm İ Kollabortsanionizm V Russkoy Emigratsii V Latinskoy Amerike (1920-1950)", s. 74-75.

⁷⁴ A.g.e., s. 83.

⁷⁵ Emiliya Putyatova, "Vliyaniye Revolutsii 1905-1907 gg. Na Polojeniye Rossiyskih Emigrantov V Yuzhnoamerikanskikh Stranah", Revolutsii V Otechestvennoy İ Mirovoy İstorii: K 100-letiyu Rossiyskih Revolutsiy 1917 Goda, Sost: V.M. Dobrohstan, S.İ. Bugashev, A.S. Minin, T.V. Rabush, Sankt-Petersburg 2007, s. 326-327.

⁷⁶ Moseykina, "Fashizm İ Kollabortsanionizm V Russkoy Emigratsii V Latinskoy Amerike (1920-1950)", s.83-85.

⁷⁷ Sánchez-Alonso, a.g.m., s. 623.

girebilen Rus göçmenler, çoğunlukla Arjantin’de bulunan tanıdık veya akrabalar üzerinden alınan davetiyelerle giriş hakkını elde etmişlerdir.⁷⁸

3.2. Rusya’dan Arjantin’e Yaşanan Birinci ve İkinci Dalga Göçler

Rusya’dan Latin Amerika’ya gelen göçmenlerin yoğunlaştıkları temel ülke Arjantin olmuştur.⁷⁹ Rusya’dan göç edenlerin etnik kökeni bağlamında Arjantin’e Rus göçünün ilk olarak ne zaman başladığı literatürde farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu göçün tarihini 1918’de başlatanlar olduğu gibi, 1860’larda başlatanlar da bulunmaktadır. Diğer taraftan, 1860’lardan itibaren Arjantin’e gelmeye başlayan bir kısım Polonyalılar ile Belaruslar, Yahudiler gibi Rus İmparatorluğu tebaası nüfus, kendini Rus addetmekteydi.⁸⁰ Bu çerçevede Rusya’dan Arjantin’e ilk göçmenler Rusya’nın Volga bölgesinde yaşayan Rus Almanlarıydı. Rusya İmparatorluğu hakimiyeti altında fakat Alman kültürlerini koruyarak kısmen özerk bir yaşam süren Volga Almanları, Rusya’da askerlik hizmetinin zorunlu kılınması (1874) ve kendilerine yönelik bir “Ruslaştırma” planının uygulamaya konması nedeniyle Rusya’dan göç etmeye karar verdiler. Büyük çoğunluğu Brezilya ve Arjantin’e yerleşmek için yola çıkan Volga Almanları kendileri için Brezilya’nın ikliminin fazla sıcak olduğunu ve uyum sağlayamayabileceklerini düşündüler ve çoğunluğu Arjantin’e yerleşmeyi tercih etti. 1876’da başlayan göç süreci devam etti ve başta Entre Ríos eyaleti üzere ülkenin çeşitli bölgelerine yerleşen Rus Almanların sayısı 1910 yılına girerken 45.000’i buldu.⁸¹

Arjantin’e Rusya’dan göç eden bir diğer öncü grup ise Ukraynalılar idi. Ukraynalılar Arjantin’e 1890’larda ayak bastı ve birinci dalga göçü kapsamında 1890-1914 yılları arasında yaklaşık 14.000 Ukraynalı Arjantin’e yerleşti. Onların yaşadığı yerlerin başında Misiones eyaletinin Apóstoles şehri, Buenos Aires eyaletinin Berisso şehri ve Chaco eyaleti gelmekteydi.⁸² Arjantin’e Rusya’dan Yahudi göçü, ağırlıklı olarak, 1890’lı yıllarda başlamıştı.⁸³ Bu Yahudi göçmenlerin ilk topluluklarının oluşumu büyük ölçüde, servetini demiryolu inşaatlarından elde eden iş insanı Baron Moritz Hirsch’in çabalarına dayanıyordu. Yahudiler’in Rusya’dan Güney Amerika’ya göçünü organize etmek için Yahudi Kolonizasyon Derneği’ni kuran Hirsch, Rusya’dan binlerce Yahudi’nin Arjantin’e göçünü sağlamakla kalmamış, onlara eğitim vermiş ve tarım ve hayvancılıkla uğraşacakları bölgelere yerleştirilmelerini sağlamıştı.⁸⁴ Rusya’dan gelen Yahudi göçmenler şu şehirlere yerleşmişti: Buenos Aires (30.000 kişi), Rosario (3.000 kişi), Bahía Blanca (1.000 kişi), Cordoba (700 kişi), Santa Fe (700 kişi), Mendoza (464 kişi), Tucuman(700 kişi), Parana (300 kişi), Concordia (109 kişi), Rio Cuarto (100 kişi).⁸⁵ Andreyuşkeviç’a göre 1914 yılına gelindiğinde, Arjantin’de toplam 100.000’e yakın Yahudi göçmen ikamet etmekteydi.⁸⁶

⁷⁸ Moseykina, “Fashizm İ Kollabortsanionizm V Russkoy Emigratsii V Latinskoy Amerike (1920-1950)”, s.83-85.

⁷⁹ Netchayev, *a.g.e.*, s. 4.

⁸⁰ Konstantin Kurganinskiy, “Belaya Emigratsiya V Latinskoy Amerike: Popitka Sohraneniya Russkoy Kulturi, Traditsionnogo Bita I Pravoslavnoy Veri (Na Primere Argentini İ Paragvaya)”, *Kulturnaya Jizn Yuga Rossii*, V.4, N. 33, 2009, s. 5.

⁸¹ İgor Anruskevich, “Russkaya Belaya Emigratsiya”, <http://www.dorogadomj.com/dr045bel.html>, (E.T. 10.01.2019); Carolina Magali Sotelo Sittner, “Aleman del Volga, Nombran a mi Raza”, <https://studylib.es/doc/5846917/aleman-del-volga--nombran-a-mi-raza>, (E.T. 01.04.2019).

⁸² Emiliya Putyatova, “Rossiyskiye Emigranti V Argentine (Konets XIX-Nachalo XX V.)”, *Jurnal “Latinskaya Amerika*, 2005, N.7, s.75.

⁸³ Netchayev, *a.g.e.*, s. 3.

⁸⁴ Edgardo Zablotzky, “El olvidado objetivo del Barón de Hirsch: Educar a los judíos en Rusia, no su inmigración a la Argentina”, *Serie Documentos de Trabajo*, N.561, Universidad del Centro de Estudios Macroeconómicos de Argentina (UCEMA), Buenos Aires 2015.

⁸⁵ Putyatova, “Rossiyskiye Emigranti V Argentine (Konets XIX-Nachalo XX V.)”, s. 77.

⁸⁶ Andruskevich, *a.g.k.*

Birinci dalga ile Rusya'dan Arjantin'e gelen bir diğer grup ise 20. yüzyılın başında Rusya'nın doğu taraflarından gelen mevsimlik işçilerdi. Geçici olarak Arjantin'e çalışmaya gitmiş olan bu tarım işçileri, önce I. Dünya Savaşı'nın çıkışı sonra da ve 1917 Devrimi nedeniyle ülkelerine dönememişler ve yaşamlarını Arjantin'de sürdürmüşlerdir.⁸⁷ Arjantin'e gelen göçmenler arasında 1905-1907'deki ilk Rus devriminin katılımcıları vardı. Yine 1905'te gerçekleşen ünlü Potemkin Zırhlısı Ayaklanması'na katılmış ve Romanya'da mülteci durumunda yaşamakta olan Rus denizcilerin bir kısmı da 1906 ortalarında Arjantin'e göç etmişlerdir. Bu denizciler, Buenos Aires'e ve başka kentlere yerleşmişlerdir.⁸⁸

Birinci göç dalgasını kısaca değerlendirecek olursak, bu göç ağırlıklı olarak bir emek göçüdür. Bu süreçte büyük ölçüde kendisini Rus olarak tanımlayan fakat Yahudiler, Ukraynalılar, Belarussular, Almanlar gibi milletlerden oluşan kabileler Arjantin'e göç etmiştir. Bu süreçteki göçlerin bir diğer özelliği ise göçmenlerin yalnızca başkent Buenos Aires'te kalmamaları ve ülkenin çeşitli bölgelerindeki kentlere ve kasabalara, özellikle de tarım ve hayvancılıkla uğraşacakları bölgelere yerleşmeleri olmuştur.

İkinci göç dalgasında ise çok daha az sayıda göçmen ve büyük ölçüde de etnik Rus kökenli kişiler Arjantin'e yerleşmişlerdir. Bu konudaki istatistikler yetersiz olsa da çeşitli Rus kaynaklarında, 1920'lerde Güney Amerika'ya yaklaşık 3000 Rus göçmenin geldiği ve bir kısmının da Arjantin'e yerleştiği ve 1930'larda Buenos Aires'te yaklaşık 500 Beyaz Rus göçmenin yaşamakta olduğu şeklinde bilgiler mevcuttur.⁸⁹ İkinci dalga döneminde Beyaz Ruslar'ın yanı sıra Rusya'dan Arjantin'e giden bir diğer grup da Kozaklar olmuştur. Beyaz Ruslar'a nazaran daha düşük sosyo-ekonomik statüye mensup olan Kozaklar, Arjantin'e gelişlerinin ardından birinci dalga göçmenlerin kaderini paylaşmışlardır. Çeşitli zorluklarla karşılaşan Kozaklar, geçimlerini büyük zorluklar içerisinde emek ve tarım üzerinden sağlamışlardır.⁹⁰

Sonuç

Rusya İmparatorluğu ve SSCB dönemlerinde, Rusya'dan Latin Amerika'ya 1850-1940 yılları arasında iki göç dalgası yaşanmıştır. Birinci dalga göç, 1850-1917 yılları arasında Rusya İmparatorluğu döneminde gerçekleşmiştir. İkinci dalga göç ise 1917-1940 yılları arasında gelişmiş ve büyük ölçüde SSCB dönemine denk gelmektedir. Her iki göç dalgasında da Latin Amerika'daki en önemli hedef ülke, Arjantin olmuştur. Arjantin yönetiminin ülkeye göçü teşvik etmek için yurtdışında kapsamlı faaliyet göstermesi ve uygulanan esnek göçmen politikaları, ülkenin tercih edilmesine neden olmuştur. Arjantin'in cazibesinin bir diğer nedeni de tıpkı bölgede Rus göçmenlerin tercih ettiği ikinci sıradaki ülke olan Brezilya gibi, Avrupa ile yakın irtibatlı olan Atlantik kıyısında yer alması ve Avrupa'da biliniyor olması idi. Nitekim ikinci dalga göçmenler arasında Çin üzerinden Latin Amerika'ya gidenler bulunmakla beraber, ilk dalga göçmenler büyük ölçüde imparatorluğun Avrupa topraklarında yaşıyorlardı ve Latin Amerika'ya Avrupa üzerinden gitmişlerdi.

Latin Amerika'ya göçler, her iki yönetim döneminde de Rusya'nın nüfusu üzerinde bir azalmaya neden olmamıştır. Diğer taraftan ne Çarlık döneminde ne de SSCB döneminde dış göç istenen bir durum idi. Yine de Rusya İmparatorluğu, kendi isteği dışında gelişmekle beraber Arjantin'de bir Rus göçmen topluluğunun ortaya çıktığını kabullenmiştir. Çar'ın himayesi ile Arjantin'de Güney Amerika'nın ilk Ortodoks Kilisesi'nin kurulması ve yine

⁸⁷ A.g.k.

⁸⁸ A.İ. Chernenko-A.E. Shlayhov, "Uchastniki Pervoy Russkoy Revolyutsiyi V Argentine", *Jurnal Latinskaya Amerika*, 1980, N.11, s. 105.

⁸⁹ Kurganinskiy, *a.g.m.*, s. 5-6.

⁹⁰ Netchayev, *a.g.e.*, s. 80.

Çar'ın izni ile Baron Hirsch'in Rus Yahudilerini Arjantin'e götürmesi bu tutuma örnek gösterilebilir. SSCB ise devrim sonrasında yaşanan ikinci dalga göçmenler konusunda oldukça katı bir tutum izlemiştir. Büyük ölçüde Beyaz Ruslar'dan oluşan ikinci dalga Rus göçmenler genellikle mülteci veya vatansız statüsünde ve kimi zaman da sığındıkları bir başka ülke üzerinden nihai olarak yerleşmek amacıyla Arjantin'e gitmişlerdir. 1917-46 döneminde Arjantin ve SSCB arasında diplomatik ilişkilerin kesilmiş olması ve zaten ikinci dalga ile kimliğini bulan Rus diasporasının Bolşevik karşıtı olması nedeniyle ikinci dalga göçmenler, ilk dalganın sahip olduğu anavatanla bağlardan ve himayeden mahrum kalmışlardır.

Her iki dalganın da en önemli ortak noktaları, göçmenlerin genelde aile olarak ve yerleşmek niyetiyle Arjantin'e gelmiş olmalarıdır. Aralarındaki farklar ise daha fazla dikkat çekmektedir. İlk dalga genelde tarım sektöründe çalışmak, özellikle de kendi topraklarına sahip olmak için gelen Rusya İmparatorluğu tebaasından çeşitli etnik ve dini kökenlere mensup olan, Katolik Polonyalılar, Yahudiler, Protestan Volga Almanları, farklı Slav uluslarından gelenler ve az sayıda etnik Rus'tan oluşuyordu. Bununla beraber, Arjantin'de geldikleri imparatorluk itibarıyla Rus olarak adlandırılmışlardır. Günümüze gelen süreçte birinci dalga göçün etkisine bakıldığında, Arjantin'de bir Rus varlığını sağlamanın ötesinde günümüzde kendilerini Rus olarak addetmeyen Ukraynalı, Volga Almanı ve Yahudi diasporalarının Arjantin'de ortaya çıkışlarına yol açtığı görülmektedir. Kısmen birinci dalgada 1905-1907 Devrimi nedeniyle gelenler ve ikinci dalga göçmenlerin büyük çoğunluğu ise etnik Rus kökenli, Bolşevik karşıtı ve eğitim düzeyi yüksek, meslek sahibi ve şehir kökenli kişilerden oluşuyordu. Arjantin'de Bolşevik Rusya karşıtı entelektüel faaliyetlerde de bulunmuşlardır. Arjantin, ilerleyen yıllarda Rusya'dan üç göç dalgası daha almıştır. İkinci dalga ile ortaya çıkan etnik Rus diasporasının kültür düzeyinin yüksekliği ve kimlik bilinci, sonraki dalgalarla gelenlerin de bu diasporaya eklemlenmelerini sağlamıştır.

Kaynakça

- “Belaya Emigratsiya”, <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/414089>, (E.T. 10.01.2019).
- “Emigratsiya İz SSSR”, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**, (E.T. 10.01.2019).
- “Immigration to Argentina”, <http://cvgs.cu-portland.edu/immigration/Argentina.cfm> (E.T. 20.04.2019).
- “İstoriya Emigratsii V Rossii”, <http://www.cisdf.org/TRM/Ionzev/book-1.2.1.html>,
- “Migratsii v Rossiyskoy İmperii”, <https://zaweru.ru/1891-migraciya-v-rossiyskoy-imperii.html>, (E.T. 10.01.2019).
- “Pervaya Volna Russkoy Emigratsii”, <http://www.cisdf.org/TRM/Ionzev/book-1.2.2.html>, (E.T. 10.01.2019).
- “Russkaya Voennaya Emigratsiya”, http://rugaru.ru/article/read/Russkaja_voennaja_emigraciya.html, (E.T. 10.01.2019).
- ALBERDI, Juan Bautista, Bases y puntos de partida para la organización política de la República Argentina, Editorial Plus Ultra, Buenos Aires, 1980.
- ANDRUSHKEVICH, İgor, “Russkaya Belaya Emigratsiya”, <http://www.dorogadomov.com/dr045bel.html>, (E.T. 10.01.2019).
- ANWEILER, Oskar, *Rusya'da Sovyetler (1905-1921)*, Çev: Temel Keşoğlu, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul 1958.

- ARSLAN, Mehmet, "Rusya'da Demografik Sorunlar: Bu Sorunların Rusya'nın Eski SSCB Ülkeleri Üzerindeki Nüfuzuna Etkileri ve Çin Tehlikesi", *Avrasya Etüdüleri*, C.38, S.2, 2010, s. 61-98.
- BAY, Abdullah, "Rusya'ya Osmanlı İşçi Göçü (1830-1921)", *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, S.41, Bahar 2017, s. 25-56.
- BIBLIOTECA VIRTUAL UNIVERSAL, *Rusa*, Editorial del Cardo, 2010, <http://www.culturaargentina.org.ar/archivos/COLECTIVIDADES/Rusa.pdf> (E.T. 02.07.2019).
- BOCHAROVA, Zoya, "Deyatelnost Ligi Natsiy Po Uregulirovaniu Statusa Bejntsev, Pravovoe Polojenie Rossiyskoy Emigratsii", *SPB*, 2006, s.10-25.
- BOGORODSKAYA, Olga, *İstoriya Rossii S Drevneyshih Vremen Do 1917, Uçeb.-Metod, Posobie Dlya İnostrannih Studentov, Obuchaushihya V IGEU, FGBOUVPO. İvanovskiy Gosudarstvennyy Energeticheskiy Universitet İmeni V.İ. Lenina, İvanovo* 2012.
- BUYNOVA, Kristina, *Russkiye Puteshestvenniki V Latinskoy Amerike V 19- Pervoy Treti 20 VV.* Moskovskiy Universitet İmeni Lomonosova, Dissertatsiya, Moskva 2014.
- CARR, Edward Hallett, *Sovyet Rusya Tarihi Bolşevik Devrimi: 1927-1923-Cilt 1*, Metis Yayınları, İstanbul 1989.
- CHERNENKO, A.İ. İ SHLYAHOV A.E. "Uchastniki Pervoy Russkoy Revolyutsiyi V Argentine", *Jurnal "Latinskaya Amerika"*, 1980, N.11.
- DEVLET, Nadir, "Rusya İmparatorluğunda Değişimler", *Rusya Tarihi*, Ed. Nadir Devlet-Nesrin Sarıahmetoğlu, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2013.
- ERSHOV, Sergey, *Velikaya Rus. Narodonaselenie İ Voinı V 1-20 VV.*, İzdatelstvo AOZT "Feniks-Plus", Sankt-Petersburg 1997.
- FONSECA, Brian-Vladimir Rouvinski, "The Russians of Latin America: Moscow's Bid for Influence Over Russian-Speaking Communities in the Region", *Military Review*, Army University Press, Kansas 2018, s. 80-88.
- GENÇ, Hamdi-Murat Bozkurt, "Osmanlıdan Brezilya ve Arjantin'e Emek Göçü ve Göçmenlerin Sosyo-Ekonomik Durumu (1850-1930)", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi*, C.28, S.1, 2010, s. 71-103.
- GOLDIN, Vladislav, *Russkoe Voenoe Zarubejye V XX Veke*, İzdatelstvo "Solti", Arhangel'sk 2007.
- GÖKDÜL, Ali, "1861 Rus Toprak Reformu ve Etkileri", *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, 2017, s.1-12.
- IVAKHNYUK, Irina, "Russian Migration Policy and Its Impact on Human Development", United Nations Development Programme, *Human Development Reports Research Paper*, 2009.
- İNOZEMTSEV, İgor, *Migratsii Krestyan Voronejskoy Gubernii V 1861-1914*, Dissertatsiya, Voronej 2005.
- İYERUSALİMSKİY, Yuriy i Marasanova Viktoriya, *Pervaya Rossiyskaya Revolyutsiya 1905-1907 Godov. Uchebnoe Posobie*, Yargu, Yaroslavl 2006.

- KABUZAN, Vladimir, *Narodı Rossi V 18 Veke: Chislennost İ Etnicheskiy Sostav*, İzdatelstvo Nauka, Moskva 1990.
- KAUFMAN, Aleksandr, *Pereselenie İ Kolonizatsiya*, SPB, 1905.
- KİTSES, Volf, “İstoriya Pasporta V Tsarskoy Rossii”, <https://wolf-kitses.livejournal.com/141139.html>, (E.T. 10.01.2019).
- KUMO Kazuhiro-Takako Morinaga-Yoshisada Shida, “Long-Term Population Statistics for Russia 1867-2002”, Russian Research Center, The Institute of Economic Research, Hitotsubashi University, *RRC Working Paper Series*, N.2, Tokyo 2007, s. 1-38.
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.
- KURGANİNSKIY, Konstantin, “Belaya Emigratsiya V Latinskoy Amerike: Popıtka Sohraneniya Russkoy Kulturi, Traditsionnogo Bıta I Pravoslavnoy Verı (Na Primere Argentini İ Paragvaya)”, *Kulturnaya Jizn Yuga Rossii*, C.4, N. 33, 2009, s. 5-7.
- LORIMER, Frank, *The Population of the Soviet Union: History and Prospects*, Series of League of Nations Publications, Geneva 1946.
- McKEOWN, Adam, “Global Migration, 1846-1940”, *Journal of World History*, V.15, N.2, June 2004, s. 155-189.
- MOSEYKİNA, Marina, “Diasporalnaya Diplomatiya V Stranah Latinskoy Ameriki: İstoricheskiy Opıt İ Perspektivi”, *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujbi Narodov, Mejfunarodnie Otnosheniya*, C.15, N.4, 2015, s. 66-75.
- MOSEYKİNA, Marina, “*Rasseyani, No Ne Rastorgnuti*”: *Russkaya Emigratsiya V Stranah Latinskoy Ameriki V 1920-1960 GG*, Dissertatsiya, Rossiysiy Universitet Drujbi Narodov, 2011.
- MOSEYKİNA, Marina, “Fashizm İ Kollabortsanionizm V Russkoy Emigratsii V Latinskoy Amerike (1920-1950)”, Vladimir Jukov (Sost.), *Russkaya Emigratsiya İ Fashizm*, Sankt-Petersburg, SPBGASU, s. 179-196.
- NATANSON, Brigitte, “De la inmigración al exilio, cómo se nombra al extranjero: Del «ruso», «tano», «turco», «gallego» al «sudaca» o al «che», del Río de la Plata a España”, Ed. Christian Lagarde vd., *La part de l'Étranger, Hispanismes*, N.1, Janvier 2013, s. 26-51.
- NECHAYEV, Sergey, *Russkie V Latinskoy Amerike*, İzdatelstvo “Veche”. 2010. Moskva.
- ORLOV, A.K. “K Voprosu Ob Uporyadochenii Nashey Emigratsii”, *Vestnik Finansov, Promishlennosti İ Torgovli: İzdatelstvo Ministerstva Torgovli İ Promishlennosti*, N.8, 1914, s. 331-335.
- PASHIN, Adolf, *Naseleniye Rossii Za 100 Let: 1897 – 1997. Sticheskiy Sbornik*, İzdatelstvo Gossudarstvennogo Komiteta Rossiyskoy Federatsii Po Statistike (Goskomstat Rossii), Moskva 1998.
- PASHIN, Adolf, *Naseleniye Rossii Za 100 Let: 1811-1913, Sticheskiye Ocherki*, Gossudarstvennie Statisticheskoe İzdatelstvo, Moskva 1956.
- POLYAN, Pavel, “Emigratsiya: Kto İ Kogda V XX Veke Pokidal Rossiyu”, <http://www.demoscope.ru/weekly/2006/0251/analit01.php>, (E.T. 10.01.2019).

- POPOV, A.B, "Russkoe Zarubejye İ Arhivı. Dokumentı Rossiyskoy Emigratsii V Arhivah Moskvı: Problemi Vıyavleniya Komplektovaniya", Opisanıya, İspolzovaniya, M.: *İstoriko-Arhivnyy İnstıtut RPGU*, 1998, s. 29-30.
- POSOLSTVO ROSSİYSKOY FEDERATSİİ V ARGENTİNSKOY RESPUBLİKE, "Poshı Rossii V Argentine, <https://argentina.mid.ru/embajadores.>, (E.T. 10.01.2019).
- PRONIN, Aleksandr, *Rossiyskaya Emigratsiya V Otechestvennih Dissertatsionnih İssledovaniyah 1980–2005 gg.: Bibliometricheskiy Analiz, İzdatelstvo GOU VPO "Rossiyskiy Gossudarstvennyy Profesionalno-Pedagogicheskiy Universitet"*, Ekaterinburg 2009.
- PULYASKİN, Vladimir İ Valeriya Zolotareva, "Sticheskiy Analiz Vliyanıya Migratsii Na Fromirobanie Naseleniya Rossii", *Almanah Sovremennoy Nauki İ Obrazovaniya*, C.1, V.68, Tambov, 2013, s. 123-127.
- PUSKAREVA, Natalya, "Vozniknovenie İ Formirovanie Rossiyskoy Diasporı Za Rubejom", <http://ricolor.org/history/re/24/>, (E.T. 10.01.2019).
- PUTYATOVA, Emiliya, "K Voprosu O Trudovoy Emigratsii İz Rossii V Nachale 20 Veka", *Nauchno-Teoricheskiy Jurnal Uchennie Zapiski*, C.4, V.26, 2007, s. 70-73.
- PUTYATOVA, Emiliya, "Prichini V Osobennosti Trudovoy Emigratsii İz Rossii V Nachale 20 Veka", *Evrasiyskiy Souz Uchennih (ESU)*, C.6, N.27, 2016, s. 81-83.
- PUTYATOVA, Emiliya, "Rossiyskaya Trudovaya Emigratsiya V Argenitne V Period Pervoy Mirovoy Voynı", *Vestnik Sankt-Petersburgskogo Universiteta, estnik Sankt-Peterburgskogo Univerciteta*, Ser. 2., Vıp. 2., 2007, ss. 174-178.
- PUTYATOVA, Emiliya, "Rossiyskiye Emigrantı V Argentine (Konets XIX – Nachalo XX V.)", *Jurnal "Latinskaya Amerika"*, 2005., № 7, ss. 75-81.
- PUTYATOVA, Emiliya, "Vliyanıye Revolyutsii 1905-1907 gg. Na Polojeniye Rossiyskih Emigrantov V Yuzhnoamerikanskih Stranah", *Revolutsii V Otechestvennoy İ Mirovoy İstorii: K 100-letiyu Rossiyskih Revolyutsiy 1917 Goda*, Sost: V.M. Dobrohstan, S.İ. Bugashev, A.S. Minin, T.V. Rabush, Sankt-Petersburg 2007, s. 326-329.
- RAMBLER, "Chto Sudba İz Pervoy Volni Emigratsii", https://news.rambler.ru/other/37947012/?utm_content=rnews&utm_medium=read more&utm_source=copylink, (E.T. 10 Ocak 2019).
- RIA NOVOSTİ, "İSTORİYA Omeni Krepostnogo Prava V Rossii", <https://ria.ru/20110303/341241796.html>, (E.T. 10.01.2019).
- RIA NOVOSTİ, "Mejgossudarstvennie Otnosheniya Rossii İ Argentinı", <https://ria.ru/20180122/1512844367.html>, (E.T. 10.01.2019).
- ROBINSON, Paul, *The White Russian Army in Exile 1920-1941*, Clarendon Press of Oxford University Press, London 2002.
- ROSBALT, "Russkiye Vlatinskoy Amerike: Skolko İ Potchemu", <http://www.rosbalt.ru/main/2013/10/10/1186236.html> (E.T. 10 Ocak 2019).
- RUSKKİY MİR, "Staroobryadcheskaya Boliviya", <https://ruskiymir.ru/publications/85018/> (E.T. 10.01.2019).
- SABENNIKOVA, İrina, "Rossiyskaya Emigratsiya 1917–1939 Godov: Struktura, Geografiya, Sravnitelnyy Analiz", *Rossiyskaya İstoriya*, 2010, s. 58-79.

- SÁNCHEZ-ALONSO, Blanca, “Making sense of immigration policy: Argentina, 1870-1930”, *The Economic History Review*, V.66, N.2, May 2013, s. 601-627.
- SITTNER, Carolina Magalí Sotelo, Aleman del Volga, Nombran a mi Raza, <https://studylib.es/doc/5846917/aleman-del-volga--nombran-a-mi-raza> (E.T. 01.04.2019).
- STEMPLOWSKI, Ryszard, “Los colonos eslavos del Nordeste Argentino (1897-1938): Problemática, fuentes e investigaciones en Polonia”, *Estudios Latinoamericanos*, N.10, 1985, s. 169-183.
- TOKSÖZ, Gülay, *Uluslararası Emek Göçü*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006.
- ULIANOVA Olga-Carmen Norambuena, *Rusos en Chile*, Ariadna Ediciones, Santiago 2009.
- ÜÇGÜL, Sevinç-Erdem Erinç, “Rus Göçmenlerinin İstanbul Yolculuğu (XX. Yüzyıl Başlarında)”, *ICANAS 38 Bildiri Kitabı*, Ankara 2012, C.7, s. 3287-3297.
- YAKOVLEVA, Polina, “Rossiya İ Argentinı Na Traektorii Vzaimnogo Sblijeniya”, *İnstitut Latinskoy Ameriki Rossiyskoy Akademii Nauk Rossiyskoy Gumanitarniy Naucniy Fond (RGNF)*, Moskva 2015, s. 5.
- ZABLOTSKY, Edgardo, “El olvidado objetivo del Barón de Hirsch: Educar a los judíos en Rusia, no su inmigración a la Argentina”, *Serie Documentos de Trabajo*, N.561, Universidad del Centro de Estudios Macroeconómicos de Argentina (UCEMA), Buenos Aires 2015.
- ZUBRZYCKI, Bernarda, “Polish Immigrants in Argentina”, *Polish American Studies*, V.69, N.1, Spring 2012, s. 75-98.

